आदर्श-प्रश्न-पत्रम् -2017
संस्कृतम् {केन्द्रिकम्}
SANSKRIT CORE
SAMPLE QUESTION PAPER
Std : XII

समयः : होरात्रयम् पूर्णाङ्काः : 100

निर्धारित समयः – 3 घण्टे अधिकतम अंक -100

Time allotted – 3 Hours Maximum Marks - 100

निर्देशाः

Instructions :

- सङ्केताभावे सर्वेषां प्रश्नानामुत्तराणि संस्कृतेनैव लेखनीयानि ।
  जहाँ संकेत न वहाँ सभी प्रश्नों के उत्तर संस्कृत में ही लिखें।
  Answer all questions in Sanskrit, unless instructions are given otherwise
- अस्मिन् प्रश्नपत्रे चत्वारः खण्डाः भविष्यन्ति ।
  इस प्रश्नपत्र में चार खण्ड हैं ।
  There are four sections in this question paper.

खण्ड : क (SECTION A)
अपठितांश - अवबोधनम्
अपठितांश – अवबोधन
UNSEEN READING COMPREHENSION

1. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत - 10अङ्काः

निम्नलिखित गद्यांश को पढकर प्रदत्त प्रश्नों के उत्तर संस्कृत में दीजिए -

Read the following passage and answer the given questions in Sanskrit :

गद्यांश :

लोकयानेषु आवागमनं दिनानुदिनं यातनाप्रदम् एव परिकल्पते । अद्यत्वे निजीलोकयानेषु चालकाः परिचालकाश्च यात्रिभ्यः आरोहणं तु अतिथिवत् श्रद्धया कारयन्ति, यत्र तत्र लोकयानम् अवरुध्य गन्तारम् , अगन्तारं वा आरोहणाय आह्वयन्ति, 'अतिथिदेवो भव' इति भारतीयपरम्परां सुष्ठुतया परिपालयन्ति । यात्रिणः स्वकार्यस्थलं प्रति विलम्बिताः भवन्ति, भवन्तु चेत् परं तेषाम् अधिकाधिकानि चिटिकापत्राणि तु विक्रीतानि स्युः एव इत्येतत् तेषां मनस्सु वर्तते । एकवारं जनानां लोकयाने प्रविष्टे सति तेषाम् औदार्यं माधुर्यञ्च न जाने कुत्र एति । यात्रीणाम् अवतरणसमये तु विशेषतः एतावतीं शीघ्रतां कुर्वते येन प्रायशः दुर्घटनाः अपि भवन्ति । तस्मात् एतेषु लोकयानेषु यात्रा महत्या सावधानतया जागरुकतया च करणीया । अस्माभिः सदैव स्मरणीयं यत् सावधानता दुर्घटनायाः अपेक्षया श्रेयस्करी भवति ।

प्रश्नाः

अ **एकपदेन उत्तरत** ½×4=2

एक शब्द में उत्तर लिखिए

Answer in one word only.

(i) यात्रिणः कं प्रति विलम्बिताः भवन्ति ?

(ii) चालकाः परिचालकाश्च यात्रिभ्यः आरोहणं कथं कारयन्ति ?

(iii) का श्रेयस्करी ?

(iv) यात्रीणाम् अवतरणसमये प्रायशःकां कुर्वते ?

ब **पूर्णवाक्येन लिखत** 1×2=2

पूर्ण वाक्य में उत्तर लिखिए

Answer in a complete sentence :

(i) लोकयानेषु चालकाः परिचालकाश्च किं सुष्ठुतया परिपालयन्ति ?

(ii) चालकानां मनस्सु किं वर्तते ?

स **यथानिर्देशम् उत्तरत** 1×4=4

यथा निर्देश उत्तर दीजिए

Answer as directed

(i) 'कष्टदायकम्' इति पदस्य समानार्थकं पदम् अनुच्छेदात् चित्वा लिखत ।

(ii) 'विलम्बिताः भवन्ति' अत्र भवन्ति इति क्रियापदस्य कर्तृपदम् अनुच्छेदात् चित्वा लिखत ।

(iii) 'एतावतीं शीघ्रताम्, अत्र विशेषणपदं किम् ?

(iv) 'आरोहणसमये' इति पदस्य विपरीतार्थकं पदम् अनुच्छेदात् चित्वा लिखत ।

द **अस्य अनुच्छेदस्य कृते समुचितं शीर्षकं लिखत** 2

इस अनुच्छेद का समुचित शीर्षक लिखिए ।

Write a suitable title for this passage.

खण्ड : ख (SECTION B)

संस्कृतेन रचनात्मककार्यम्

संस्कृत रचनात्मक कार्य

SANSKRIT WRITING SKILLS 15 Marks

2. **भवतः नाम हार्दिकः अस्ति । भवान् छात्रावासे वसति । अजन्ता-एलोरा-गुहादर्शनार्थं शैक्षिकयात्रायै गन्तुम् इच्छति । धनप्रेषणार्थं पितरं प्रति लिखितं पत्रं मञ्जूषायां प्रदत्तैः उचितशब्दैः रिक्तस्थानानि पूरयत ।** 5

आपका नाम हार्दिक है और आप छात्रावास में रहते हैं । शैक्षिक यात्रा के लिए अजन्ता-एलोरा की गुफाओं को देखने जाना चाहते हैं । धन भेजने के लिए पिता को लिखे पत्र में रिक्तस्थानों को मंजूषा में दिए गए उचित शब्दों से भरिए ।

You are Hardik and stay in a hostel. You want to visit Ajanta – Allora in educational trip. Fill in the blanks in the letter written to your father for sending money. Select appropriate words from the given box.

14, अन्ना-छात्रावासः

(1) -----------------

परमादरणीयाः (2)----------------- !

सादरं प्रणमामि ।

सविनयं (3)-----------यत् मम त्रैमासिकी परीक्षा समाप्तिं गता । मम (4) ----------------शोभनानि अभवन् । अस्मिन् (5) -------------- अहं गृहं न आगमिष्यामि , यतः विद्यालयेन एकस्याः (6) ----------------- प्रबन्धः कृतः । एषा अजन्ता एलोरागुहानां दर्शनाय आयोजिता वर्तते । यात्राव्ययार्थं (7) ---------------- रूप्यकाणि आवश्यकानि । कृपया प्रेषयन्तु भवन्तः ।

शेषं सर्वं कुशलम् । मम (8)------------ अग्रजाय च सादरं प्रणामाः ।

भवदीयः (9) --------

हार्दिकः ।

मञ्जूषा

चेन्नैतः , निवेदयामि, प्रियपुत्रः,
शैक्षिकयात्रायाः, पञ्चसहस्त्रम्,
नवदेहली, ग्रीष्मावकाशे, जनन्यै,
उत्तरपत्राणि, पितृमहाभागाः

श्री अशोककुमारः,
1, संस्कृति अपार्टमैण्ट,
(10) -------------------

3. मञ्जूषाप्रदत्तपदानां सहायतया अधोलिखितायां लघुकथायां रिक्तस्थानानि पूरयित्वा कथां पुनः लिखत½×10=5

मञ्जूषा में दिए गए शब्दों की सहायता से निम्नलिखित लघुकथा में रिक्तस्थानों की पूर्ति कर कथा को पुनः लिखिए ।

Fill in the blanks in the following short story with the help of the words given in the box below and rewrite the same.

एकः (1)------- आसीत् । सः एकदा आहारार्थं (2)------- इतस्ततः भ्रमति स्म । एकत्र सः द्राक्षालताम् अपश्यत् । लतायाम् (3)--------- द्राक्षाफलानि विद्यन्ते स्म । फलेभ्यः मधुरः(4)-------आयाति स्म । जम्बूकः अचिन्तयत् यत् अद्याहम् एतैः पक्वैः(5)--------- एव भोजनं करिष्यामि । सः द्राक्षां (6)------- उपरि अकूर्दत् । किन्तु द्राक्षाफलानि न प्राप्नोत् । जम्बूकः पुनः पुनः (7)------- तथापि फलानि प्राप्तुं न अशक्नोत् । सः कुपितः खिन्नः च अभवत् । सः तानि द्राक्षाफलानि (8)----------------- अवदत् च 'इमानि द्राक्षाफलानि (9)-------' इति । अनन्तरं सः ततः (10)--------- पलायितवान् ।

मञ्जूषा

उदपतत्, अटव्याम् , द्राक्षाफलैः , जम्बूकः, अदूषयत् , गन्धः, लब्धुम्, दूरं , अनेकानि, आम्लानि

4. मञ्जूषायां प्रदत्तपदानां सहाय्येन पञ्चसु संस्कृतवाक्येषु 'शाक-आपणः' इति विषये लिखत-5

मञ्जूषा में दिए गए शब्दों की सहायता से 'शाक-आपणः' के विषय में पांच वाक्य संस्कृत में लिखिए ।

With the help of the words given in the box below describe ' शाक-आपणः' in five sentences.

मञ्जूषा

विविधानि शाकानि – पलाण्डुः, आलुकम्, कारवेल्लम्, मरीचिका, वृन्ताकम्, वार्तिकी इत्यादीनि , क्रेतारः, विक्रेतारः, जनसम्मर्दः, धनपत्राणि, कोलाहलम्, उच्चैः, आह्वयन्ति, पङ्कयुक्ता भूमिः, अस्वच्छता, अवकरः, मक्षिकाः, इतस्ततः, महार्घम्, फलानि ।

खण्ड : ग (SECTION - C)

अनुप्रयुक्तव्याकरणम्

अनुप्रयुक्त व्याकरण

APPLIED GRAMMAR 30 Marks(30 अङ्काः)

5. अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां सन्धिच्छेदं कुरुत -

निम्नलिखित वाक्यों में रेखाङ्कित पदों का सन्धि विच्छेद कीजिए -

Disjoin `सन्धि' in the underlined words of the following sentences : **1×6=6**

(i) **भवत्वधुना** अहं गन्तुं कामये ।

(ii) **तवौदार्यम्** एतत् यत् भवान् धनं विना एव मम सहाय्यम् अकरोत् ।

(iii) **एतज्ज्ञात्वा** सः खिन्नः जातः ।

(iv) **वाग्देवी** सरस्वती त्वयि कृपां कुर्यात् ।

(v) यदा अत्र कार्यमेव नास्ति तर्हि **पुनरत्र** किमर्थम् आगतः भवान् ?

(vi) **बाला अत्र** मोदन्ते , अतः चिन्ता मास्तु ।

6. अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितसमस्तपदानां विग्रहाः लेखनीयाः -

निम्नलिखित वाक्यों में रेखाङ्कित समस्तपदों के विग्रह लिखिए -

Expound the underlined words of the following sentences : **1×6=6**

(i) भारतीयाः **गोहितं** कामयन्ते ।

(ii) **पाणिपादं** प्रक्षाल्य सः भोजनाय उपाविशत् ।

(iii) **निर्मक्षिकं** इदं उपहारगृहम् ।

(iv) अयं **सप्ताहः** सुष्ठुतया सम्पन्नः ।

(v) जनोऽयं **विशालाक्षः** वर्तते ।

(vi) **प्रियंवदः** बालः सर्वैः लाल्यते ।

7. **अधोलिखितेषु कोष्ठकान्तर्गतप्रकृतिं प्रत्ययं च योजयित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत -**

निम्नलिखित वाक्यों में कोष्ठक के अन्तर्गत दी गई प्रकृति के साथ निर्दिष्ट प्रत्यय को जोडकर रिक्तस्थानों की पूर्ति कीजिए :

Fill in the blanks in the following sentences by adding suffixes to the roots and words given in the brackets : **1×8=8**

(i) ताः युवत्यः गीतानि ----------- (**श्रु + शतृ**) अगच्छन् ।

(ii) तस्य माता ----------- (**अधिकार + इन्**) अस्ति ।

(iii) बालोऽयम् अधुनैव -------- (**स्ना + क्त**)।

(iv) कालिदासस्य -------- (**मूर्ख + तल्**) विज्ञाय विद्योत्तमा खिन्ना जाता ।

(v) पितुः वचनानि --------- (**नि + शम् + ल्यप्**) रामः अविचार्य एव वनं गतवान् ।

(vi) कार्यस्य -------------(**प्र + गम् + क्तिन्**) दृष्ट्वा अधिकारी अमोदत ।

(vii) रमेशः वृक्षम् -------- (**आ + रुह् + तुमुन्**) इच्छति ।

(viii) संसारे सर्वैः दुःखानि ---------- (**सह् + तव्यत्**) ।

8. **अधोलिखितवाक्येषुकर्तृक्रियापदयोः अन्वितिः क्रियताम् -**

निम्नलिखित वाक्यों में कर्ता एवं क्रियापदों की अन्विति कीजिए -

Write the suitable verbs according to the subject in the following sentences : **1×5=5**

(i) पिता स्वापत्ये ----------- । (स्निह्यामि / स्निह्यति)

(ii) विद्वांसः राज्ञः पारितोषिकानि -------- । (अगृह्णन्/अगृह्णीत)

(iii) सः मां ----------- । (जानीयात् / जानीयाः)

(iv) ते शिक्षकेण --------- । (प्रेषितः / प्रेषिताः) ।

(v) वयं भवत्कीर्तिं -------- । (तनुमः / तनोमि)

अथवा / OR

अधोलिखितवाक्येषु विशेष्याणाम् अनुगुणं मञ्जूषायाः विशेषणपदानि योजयत -

निम्नलिखित वाक्यों में मञ्जूषा से विशेष्य के अनुसार विशेषण जोडिए -

Write the appropriate adjectives from the box with their qualifying nouns in the following sentences :

(i) अस्माकं शरीरं जलेन --------- पवित्रञ्च भवति । व्

(ii) अरुणस्य एषः प्रकाशः पूर्वस्यां ----------मरीचिमालिनः ।

(iii) भोः भोः ------------ पुरुषाः ! देवः चन्द्रगुप्तः कुसुमपुरम् अवलोकयितुम् इच्छामि इति ।

(iv) विपुलहिमराशिना --------एते गिरयः अतीव शोभन्ते ।

(v) चिरं जीव, ------------- भोजनानां दात्री भव ।

मञ्जूषा

धवलाः, प्रासादाधिकृताः, भगवतो, शोभनानां, स्वच्छम्

9. अधोलिखितेषु वाक्येषु कोष्ठकपदैः सह उपयुक्तविभक्तिं प्रयुज्य रिक्तस्थानानि पूरयत -

निम्नलिखित वाक्यों में कोष्ठक में दिए गए शब्दों से उपयुक्त विभक्ति का प्रयोग कर रिक्तस्थानपूर्ति कीजिए -

Fill in the blanks using appropriate case-ending with the words given in the brackets in the following sentences: **1×5=5**

(i) वनस्पतीनाम् ओषधीनाम् अपि ---------- (सूर्य) विना अस्तित्वं समाप्तं भविष्यति ।

(ii) कथं स्पर्धते --------- (अहम्) सह दुरात्मा राक्षसः ?

(iii) तदलं भवतः ----------- (सन्ताप) ।

(iv) नमः ----------------- (सभा) ।

(v) ------ (भूमि) अधः कुत्र कुत्र जलं भवति इति विषये बृहत्संहितातः सूचनां प्रदास्यति ।

10. अधोलिखितंगद्यांशं, पद्यांशं, नाट्यांशं च तदाधारितन्प्रश्नान्संस्कृतेनोत्तरत :-

निम्नलिखित गद्यांश, पद्यांश एवं नाट्यांश को पढ़कर उन पर आधारित प्रश्नों के उत्तर संस्कृत में लिखें :-

Read the following prose, poetry and drama passage and answer the questions based on them in Sanskrit :

क. गद्यम् **(5)**

प्रियबान्धवा: । यूयंसर्वेदिल्लीस्थ – लौहस्तम्भेनपरिचिता: एव । कोऽपि न अद्ययावत् जानाति कथं स: स्तम्भ: विकृतिं विना तथैव तिष्ठति । अन्ये विस्मयकरा: स्तम्भा: सन्ति – अहमदनगरे कम्पमाना: स्तम्भा:, सुचिन्द्रं देवालये स्थिता: सङ्गीतमया: स्तम्भा:, गोलकुण्डादुर्गे प्रतिध्वन्यात्मका: स्तम्भा: फतेपुरसीकरीमध्ये स्थिता: ध्वनिवाहका: स्तम्भा: अद्ययावत् दिग्दिगन्तेषु अस्माकं भारतीयवैज्ञानिकानां गौरवगाथां वर्णयन्ति ।

अ. एकपदेन उत्तरत ।

एकशब्द में उत्तर लिखिए ।

Answer in one word :

I. स्तम्भा: केषां गौरवगाथां वर्णयन्ति ? **½**

ii. गोलकुण्डादुर्गे स्थिता: स्तम्भा: कीदृशा: सन्ति ? **½**

ब. पूर्णवाक्येन उत्तरत ।

पूर्ण वाक्य में उत्तर लिखिए

Answer in a complete sentence .

दिल्लीस्थ – लौहस्तम्भ: कथं तिष्ठति ? 1

स. निर्देशानुसारम् उत्तरत ।

निर्देशानुसार उत्तर लिखिए ।

Answer as directed .

i. 'कम्पमाना: स्तम्भा:' अनयो: पदयो: विशेषणपदं किम् ? ½

ii. मन्दिरे इति अर्थे गद्यांशे किं पदं प्रयुक्तम् ? ½

iii. 'यूयं सर्वे दिल्लीस्थ – लौहस्तम्भेन परिचिता: एव' अत्र **यूयम्** इति सर्वनामपदं कस्मै प्रयुक्तम् ? 1

iv. "स्तम्भा: अस्माकं भारतीयानां वैज्ञानिकानां गौरवगाथां वर्णयन्ति ।" अस्मिन् वाक्ये क्रियापदं किम् ? 1

ख. पद्यम् (5)

यथा चतुर्भि: कनकं परीक्ष्यते, निघर्षणच्छेदन ताडनै: ।

तथा चतुर्भि: पुरुष: परीक्ष्यते, त्यागेन शीलेन गुणेन कर्मणा ॥

अ. एकपदेन उत्तरत ।

एक शब्द में उत्तर लिखिए

Answer in one word :

i. त्यागेन कस्य परीक्षणं भवति ? ½

ii. कनकस्य परीक्षणं कतिभि: प्रकारै: भवति ? ½

ब. पूर्णवाक्येन उत्तरत ।

पूर्ण वाक्य में उत्तर लिखिए

Answer in a complete sentence .

कनकं कथं परीक्ष्यते ? 1

स. निर्देशानुसारम् उत्तरत ।

निर्देशानुसार उत्तर लिखिए ।

Answer as directed .

i. 'सुवर्णम्' इत्यस्य किं पर्यायपदमत्र प्रयुक्तम् ? ½

ii. 'ग्रहणेन' इति पदस्य किं विलोमपदं पद्यांशे प्रयुक्तम् ? ½

iii. `परीक्ष्यते' इति पदस्य कर्तृपदं किम् ? 1

iv. पद्यांशात् क्रियापदं चित्वा लिखत ? 1

ग. नाट्यांशः (5)

राजा (सक्रोधम्) आर्येण एव सर्वत्र निरुद्धचेष्टस्य मे बन्धनम् इव राज्यं, न राज्यम् इव ।

चाणक्य: वृषल:! स्वयम् अभियुक्तानां राज्ञाम् एते दोषा: सम्भवन्ति ।

राजा यद्येवं तर्हि कौमुदीमहोत्सव – प्रतिषेधस्य तावत् प्रयोजनं श्रोतुमिच्छामि ।

चाणक्य: कौमुदीमहोत्सवस्य आयोजनस्य प्रयोजनं श्रोतुमिच्छामि ।

राजा प्रथमं मम आज्ञाया: पालनम् ।

चाणक्य: प्रथमं ममापि तव आज्ञाया: उल्लंघनम् एव । अथ अपरम् अपि प्रयोजनं श्रोतुमिच्छसि तदपि कथयामि ।

राजा कथ्यताम् ।

चाणक्य: वत्स ! श्रूयताम् अवधार्यतां च । पितृवधात्क्रुद्ध: राक्षसोपदेशप्रवण: महीयसा म्लेच्छबलेन परिवृत: पर्वतक – पुत्र: मलयकेतु: अस्मान् अभियोक्तुम् उद्यत: । सोऽयं व्यायामकालो, न उत्सवकाल: इति । अत: इदानीं प्रारब्धव्यः । अस्मिन् समये किं कौमुदी – महोत्सवेन इति प्रतिषिद्ध: । राष्ट्रचिन्ता ननु गरीयसी । प्रथमं राष्ट्रसंरक्षणं तत: उत्सवा: इति ।

अ. एकपदेन उत्तरत ।

एक शब्द में उत्तर लिखिए

Answer in one word :

i. राजा कस्य महोत्सवस्य आयोजनं कर्तुम् इच्छति ? ½

ii. चाणक्यकं 'वृषल:' इति सम्बोधयति ? ½

ब. पूर्णवाक्येन उत्तरत ।

पूर्ण वाक्य में उत्तर लिखिए ।

Answer in a complete sentence .

राजा सक्रोधं किं वदति ? 1

स. निर्देशानुसारम् उत्तरत ।

निर्देशानुसार उत्तर लिखिए ।

Answer as directed .

i. `क्रुद्ध:' इति पदं कस्य पदस्य विशेषणमस्ति ? ½

ii. 'महीपानाम्' इति पदस्य किं पर्यायपदम् ? ½

iii. 'कथयामि' इति क्रियापदस्य क: कर्ता ? 1

iv. स:' इति सर्वनामपदं कस्मै प्रयुक्तम् ? 1

11. **यथानिर्देशं प्रश्नद्वयम् उत्तरत ।**

यथा निर्देश दोनों प्रश्नों के उत्तर दीजिए ।

Answer both the questions as directed (4)

i. 'दारिद्र्ये दुर्लभं सत्त्वम्' अयं पाठ: कस्मात् नाटकात् उद्धृत: एवं अस्य नाटकस्य नायक: क:? 2

ii. 'दानं श्रेयस्करम्' इति प्रत्ययादेवममार्था: क्षीणा: जाता: ।....... इयं पंक्ति: केन कं प्रति कथिता ? 2

12. **अधोलिखितपद्यांशस्य भावार्थम् उचितविकल्पेभ्य: चित्वा लिखत ।** **(4)**

अ. उत्तिष्ठत, जाग्रत, प्राप्य वरान्निबोधत ।

i. आलस्यं त्यक्त्वा लक्ष्यं प्राप्तुम् उद्यता: भवत ।

ii. यूयं ज्ञानं प्राप्तुं तत्परा: उद्यता: भवत ।

iii. य: आलस्यं करोति, स: सफल: न भवति ।

आ. सत्यमेव जयति नानृतम् ।

i. सर्वदा सत्यं वद ।

ii. सर्वदा सत्यस्य जय: भवति, असत्यस्य न ।

iii. सत्यम् अमृतसादृश्यं भवति

अथवा

अधोलिखितस्य पद्यस्य प्रदत्तं भावार्थं मञ्जूषाप्रदत्तपदैः पूरयित्वा पुनः लिखत ।

यस्तु सर्वाणि भूतान्यात्मन्येवानुपश्यति,सर्वभूतेषु चात्मानं ततो न विजुगुप्सते ॥

भावार्थः :

यः ----------- सर्वान्प्राणवतः जनान् स्वकीये ----------- पश्यति, सर्वान् ----------- पश्यति, सर्वेजनाः मत्सदृशाः एव, सर्वेषु स एव आत्मा विराजते यः मयि इति यदा ज्ञानं भवति, तत्पश्चात् सः केनापि सह ----------- कर्तुं न शक्नोति, सर्वेषां रक्षणे परोपकरणे च उद्यतः भवति ।

मञ्जूषा

आत्मवत् , मनुष्यः, घृणां, हृदये

13. **अधोलिखितश्लोकद्वयस्य प्रदत्तान्वये मंजूषातः पदैः रिक्तस्थानपूर्तिं कृत्वा अन्वयं पुनः लिखत ।**

निम्नलिखित दो श्लोकों के लिए दिए गए अन्वयों में मंजूषा के पदों से रिक्तस्थानों की पूर्तिकर अन्वय को पुनः लिखिए ।

The prose order renderings of the following two verses have been given below :

Fill in the blanks from the words given in the box and rewrite the same : ½ ×8=**4**

I. **अशक्तैर्बलिनः शत्रोः कर्तव्यं प्रपलाययनम् ।**
आश्रितव्योऽथवा दुर्गः नान्या तेषां गतिर्भवेत् ॥

अन्वय - अशक्तैः ----------- शत्रोः पलायनं ----------- अथवा दुर्गः -----------। तेषाम् ----------- गतिः न भवेत् ।

II. **विद्यमाना गतिः येषामन्यत्रापि सुखावहा ।**
ते न पश्यन्ति विद्वांसो देहभङ्गंकुलक्षयम् ॥

अन्वय - येषां ----------- अपि विद्यमाना ----------- गतिः, ते विद्वांसः -----------कुलक्षयं न ----------- ।

मञ्जूषा

अन्यत्र, कर्तव्यम् , सुखावहा, बलिन , देहभङ्गं, अन्या, आश्रितव्यः, पश्यन्ति

14. **अधोलिखितानां 'अ' स्तम्भस्य विशेषणानां 'आ' स्तम्भस्य विशेष्यैः सह सार्थकमेलनं** कुरुत ।

निम्नलिखित 'अ' स्तम्भ के विशेषणों का 'आ' स्तम्भ के विशेष्यों के साथ सार्थक मिलान कर लिखिए ।

Match the following **(4)**

(अ)	**(आ)**
क. दृढः	i. भूमि
ख. रोचकम्	ii. मूर्ति
ग. विशालकाया	iii. सङ्कल्पः
घ. नीलवर्णा	iv. दिवानिशम्

15. **कोष्ठकात् शुद्धम् उत्तरं चित्वा लिखत ।** **(4)**

कोष्ठक से उचित विकल्प चुनकर लिखिए ।

i. भगवत: मरीचिमालिन: उदय: कस्यां दिशायां भवति ? (पूर्वस्याम्/उत्तरस्याम्/पश्चिमदिशायाम्)

ii. सूर्य: वर्षं कतिभागेषु विभाजते ? (चतुर्भागेषु/द्वयो: भागयो:/ द्वादशभागेषु)

iii. अहोरात्रं क: जनयति ? (ब्रह्मा/ सूर्य:/चन्द्रमा)

iv. सूर्य: केषाम् आत्मा ? (जडवस्बुनाम्/चेतनानाम्/जडचेतनानाम्)

खण्ड : घ (SECTION - D)

भाग 2 (PART II)

सामान्य: संस्कृतसाहित्यपरिचय:

सामान्य संस्कृतसाहित्य परिचय

General introduction to Sanskrit Literature

16. **अधोलिखितेषु कस्यापि एकस्य संक्षिप्त: परिचयः संस्कृतेन लेखनीय :-**

निम्नलिखित में से किसी एक का संक्षिप्तपरिचय संस्कृत में लिखिए :-

Write a brief note on any one of the following in Sanskrit : **(5)**

1. कालिदास: 2. भारवि: 3. विशाखदत्त:

अथवा

अधोलिखितेषु मंजूषापदसहायतया रिक्तस्थानानि पूरयित्वा पुन: लिखत ।

मंजूषा के पदों की सहायता से रिक्तस्थानों की पूर्ति कर पुन: लिखिए। ½ *10=5

Fill in the blanks in the following using the words from the box and rewrite the same.

1. .... आख्यायिका च गद्यकाव्यस्य प्रमुखं भेदद्वयम् ।
2. पंचसन्धिसमन्वितं .... भवति ।
3. प्रकरणम्........................ एक: भेद: अस्ति ।
4. महाभारते .... पर्वाणि सन्ति ।
5. गद्यपद्यमयी रचना .... इति कथ्यते ।
6. सर्वप्रथम: त्वक्प्रत्यारोपक: .... अस्ति ।
7. ईशोपनिषद् .... चत्वारिंशत्तम: अध्याय: अस्ति ।
8. मुद्राराक्षसे .... अभाव: वर्तते ।
9. बुद्धचरितस्यरचयिता .... अस्ति ।
10. पद्यकाव्यस्य भेदद्वयम् अस्ति महाकाव्यं .... च ।

मञ्जूषा

अष्टादश, कथा, खण्डकाव्यम्, रूपकस्य, अश्वघोष:, सुश्रुत:, चम्पू, नाटकम्, विदूषकस्य, शुक्लयजुर्वेदस्य

17. संस्कृतनाटकस्य मुख्यपञ्चविशेषतानाम् उल्लेखं कुरुत । **5**

संस्कृत नाटक की किन्हीं पाँच विशेषताओं का उल्लेख कीजिए ।

Write any five characteristics of the **Drama** literature in Sanskrit .